

Posudek oponentky diplomové práce

JUDr. Karolina Žáková, Ph.D.

Název práce: Dobrovolné nástroje ochrany životního prostředí

Autor práce: Nina Švehlová

Diplomová práce je zpracována v celkovém rozsahu 144 stran, z toho cca 100 stran vlastního textu (celkový počet znaků včetně mezer činí dle čestného prohlášení autorky 249 659). Kromě úvodu a závěru je výklad členěn do šesti částí věnovaných postupně politice životního prostředí, kategorizaci nástrojů ochrany životního prostředí, dobrovolným nástrojům ochrany životního prostředí, programu EMAS, ekologickému zemědělství a dobrovolným environmentálním dohodám. Práci doplňují seznamy zkratk a použitých zdrojů, dvanáct převážně grafických příloh a povinné součásti (abstrakty, klíčová slova).

Datum odevzdání práce: 30. 4. 2019

Aktuálnost (novost) tématu: Autorka si pro svou diplomovou práci zvolila aktuální a zajímavé téma, které stojí poněkud stranou zájmu české odborné právní literatury i studentských kvalifikačních prací. Dobrovolné nástroje jsou přitom nedílnou součástí portfolia nástrojů ochrany životního prostředí; na první pohled v něm hrají pouze doplňkovou roli, ve skutečnosti ale mají velký potenciál ovlivňovat chování subjektů environmentálně žádoucím způsobem.

Náročnost tématu: Téma považuji za relativně náročné, a to z několika důvodů. Problematika dobrovolných nástrojů ochrany životního prostředí je poměrně rozsáhlá a v mnoha případech spíše technická než právní. Pro její zpracování je nutné technické aspekty jednotlivých nástrojů znát, zároveň je však třeba jejich popis a analýzu podřídit právnímu zaměření práce, což není jednoduché. Jak již bylo výše uvedeno, jsou navíc dobrovolné nástroje tématem, kterému česká odborná právní literatura nevěnuje příliš pozornosti (často je pojednání o dobrovolných nástrojích pouze jednou z kapitol prací věnovaných jiným tématům), autorka proto musela při jeho zpracování prokázat schopnost práce s prameny (včetně zahraničních) a značnou samostatnost.

Hodnocení práce: Práci hodnotím jako velmi kvalitní, a to jak po stránce formální, tak obsahové, byť k ní mám i některé připomínky. Z hlediska formálního směřuji v podstatě jedinou připomínku k psaní cizojazyčných (zejména anglických) výrazů. Autorka v tomto směru nepostupuje jednotně, někdy výraz píše stejně jako zbytek textu, jindy jej uvádí v uvozovkách. Obecně platí, že cizojazyčné výrazy by měly být graficky odlišeny, ideálně použitím kurzívy. S výjimkou této drobné připomínky je však třeba formální stránku práce pochválit. V textu se prakticky nevyskytují překlepy či chyby z nepozornosti, použitý styl je srozumitelný a v dobrém slova smyslu čtivý, způsob odkazování na použité zdroje je

formálně bezchybný (a to včetně zkrácených odkazů u opakovaných odkazů na tytéž zdroje). Autorka též velmi vhodně využívá poznámek pod čarou, a to jak pro odkazy na použité zdroje, tak pro rozvinutí či doplnění výkladu. Struktura práce je srozumitelná, její jednotlivé části na sebe logicky navazují (autorka postupuje od obecného ke konkrétnímu: environmentální politika – přehled nástrojů ochrany životního prostředí – obecné vymezení dobrovolných nástrojů – analýza vybraných nástrojů, včetně příkladů jejich použití konkrétními subjekty). Drobnou připomínku směřuji k zařazení obecného výkladu o normách ISO (str. 26), které dle mého názoru není logické; tomuto dílčímu tématu měla být věnována samostatná (pod)kapitola, případně o něm mělo být pojednáno na úvod kapitoly věnované tomuto typu nástrojů. Z hlediska obsahového kladně hodnotím snahu u ucelenost výkladu: autorka se snaží jak postihnout obecné souvislosti dobrovolných nástrojů, tak ve vybraných případech přinést jejich podrobnou analýzu, což je postup vědecky legitimní a pro čtenáře přínosný. Daní za tuto snahu je poměrně značná popisnost výkladu, které se však s ohledem na vytyčený cíl práce („*vytvoření uceleného a souhrnného přehledu dobrovolných nástrojů ochrany životního prostředí, které se uplatňují nejen v České republice, nastínění jejich základní charakteristiky, způsobů jejich využívání a vzájemné kombinace*“, str. 7) mohla autorka jen stěží vyhnout. Osobně nepovažuji za zcela vhodné zařazení tématu ekologického zemědělství, které dle mého názoru mezi dobrovolné nástroje ochrany životního prostředí nepatří, je samozřejmě ale možné o tom vést diskuzi. Naopak za vhodné považuji dílčí téma dobrovolných environmentálních dohod, kterému se autorka věnuje v části šesté. Byť se domnívám, že některé z jí analyzovaných dohod, jejichž uzavírání předpokládá zákon č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny, by bylo možné označit spíše za kvazidobrovolné nástroje, zpracování této dílčí otázky – obsahující kritickou právní analýzu a řadu návrhů *de lege ferenda* – považuji za velmi pěkné. Jednoznačně kladně též hodnotím zařazení příloh, které dobře ilustrují výklad a vybrané dobrovolné nástroje čtenáři dále přibližují.

Z konkrétních připomínek uvádím následující:

- u popisu nejvýznamnějších principů (str. 11) chybí princip účasti veřejnosti (který je ve vztahu k dobrovolným nástrojům stěžejní) a obecné vymezení vztahu uvedených principů k tématu práce;
- na str. 11 autorka zmiňuje princip „*zabraňování škodám na životním prostředí*“, není přitom zřejmé, zda a případně jak se tento princip liší od principu prevence, který je stručně popsán na téže straně;
- na str. 19 autorka používá pojem „*alternativní nástroje*“, není však zcela zřejmé, zda jej míní jako synonymum pojmu „*dobrovolné nástroje*“ nebo do něj zahrnuje i jiné nástroje, např. lidskoprávní (vzhledem k tomu, že hovoří obecně o „*alternativě k regulaci*“);
- na str. 20 autorka mezi dobrovolné programy iniciované veřejnou institucí (jako podskupinu dobrovolných nástrojů) řadí mimo jiné i environmentální značení, není zřejmé, zda do této skupiny dobrovolných nástrojů zařazuje i environmentální značení zaštiťovaná nevládními organizacemi (např. značka udržitelného rybolovu udělovaná organizací *Marine Stewardship Council*);
- na str. 38 autorka uvádí, že „*[p]okud je na určitém trhu méně velkých znečišťovatelů, může být přímá regulace velmi účinná, a to hlavně ta progresivní (např. dlouhodobé dobrovolné environmentální závazky). Naopak za přítomnosti velkého počtu rozptýlených znečišťovatelů s relativně velkými rozdíly v nákladech přicházejí v úvahu spíše poplatky za znečištění.*“; domnívám se, že věta příliš nedává smysl, neboť srovnává dobrovolné

- environmentální závazky (byť poněkud zvláště zařazené pod „přímou regulaci“) se závaznými ekonomickými nástroji (poplatky za znečištění);
- u výkladu věnovaného dobrovolným environmentálním dohodám (kapitola 3.2.6. a část šestá) mi chybí zamyšlení nad vymahatelností takových dohod.

Přes výše uvedené připomínky však hodnotím předloženou diplomovou práci celkově jednoznačně kladně. Je z ní zřejmý autorčin skutečný zájem o pojednávanou problematiku a pečlivý přístup k jejímu zpracování, stejně jako její schopnost kritického myšlení a dovednost práce se zdroji.

Doporučení k obhajobě a návrh klasifikace: S ohledem na výše uvedené konstatuji, že předložená práce splňuje požadavky kladené na diplomové práce na Právnické fakultě UK, a doporučuji ji k ústní obhajobě, a to s navrženým klasifikačním stupněm (přes výše uvedené výhrady) ještě **výborně**.

Připomínky a otázky k zodpovězení při obhajobě:

1. Autorka se ve své práci hojně zabývá tzv. normami ISO. Jak lze obecně charakterizovat jejich charakter a právní význam?
2. Autorka řadí mezi dobrovolné nástroje ochrany životního prostředí provozování ekologického zemědělství. Znamená to, že by mezi tyto nástroje měly být zahrnuty veškeré činnosti, k nimž stát motivuje prostřednictvím ekonomických nástrojů pozitivní stimulace (např. výměna kotlů, zateplování budov, zřizování prvků pro zadržování vody v krajině apod.), případně v čem autorka shledává specifickou ekologickou zemědělství v tomto směru?
3. Vymahatelnost dobrovolných environmentálních dohod.

V Praze dne 27. května 2019

.....
JUDr. Karolina Žáková, Ph.D.
oponentka diplomové práce